

بررسی مقایسه بین سن و شغل افراد در مورد ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی فضاهای سبز شهری شهر کابل - افغانستان

عوض علی حسینی^{*}، حسین زارعی^۲، احمد عابدی سروستانی^۳

^{۱*} دانشجوی کارشناسی ارشد علوم باغبانی - گیاهان زینتی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی، گرگان

^۲ دانشیار گیاهان زینتی و فضای سبز، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی، گرگان

^۳ دانشیار آموزش و ترویج کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی، گرگان

* نویسنده مسئول: Evazali_22@yahoo.com

چکیده

این که فضاهای سبز شهری چه مقدار می‌تواند آرامش و نشاط و نیازهای شهروندان را برطرف نماید، نیازمند تحقیق و بررسی می‌باشد، تا راهکارهای بهتری ارائه گردد به شکلی عموم شهروندان بتوانند به صورت موثرتر از آنها استفاده نمایند. پژوهش حاضر به بررسی فضای سبز شهری شهر کابل پایتخت کشور جمهوری اسلامی افغانستان و مقایسه بین سن و شغل افراد در مورد ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی این فضاها از دیدگاه کاربران می‌پردازد. فضای سبز مورد مطالعه پارک تپه پغمان، تفریحگاه قرغه، پارک حصه اول خیرخانه، باغ بابر و پارک دهبوری بود. این تحقیق از نوع تحلیلی است، پس از مرور مبانی نظری مرتبط با موضوع از روش کتابخانه‌ای و برای جمع آوری داده‌های مورد نظر بین بازدید کنندگان پارک، پرسشنامه‌هایی تهیه و توزیع گردید و سپس نتایج با نرم افزار آماری SPSS تحلیل شد. نتایج حاصل از مقایسه‌ی بین متغیرهای سن، و شغل افراد با متغیر ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی فضای سبز مورد مطالعه، نشان داد که در بین متغیرها ارتباط معناداری وجود ندارد. بنابراین در این پژوهش سن و شغل افراد در ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی فضای سبز شهری اثری نداشته است. در صورتیکه طبق تحقیقاتی انجام گرفته قبلی نتایج این گونه نبوده که شاید این موضوع بیشتر مربوط به فرهنگ و شرایط اجتماعی کاربران فضای سبز باشد. همچنین می‌توان از این نتایج چنین استنباط کرد که انتخاب نوع پوشش‌های گیاهی به کار رفته در فضای سبز شهری بیشتر بر عهده متخصصین طراحی فضای سبز و نیز متخصصین اجرایی مثل باغبانان و مهندسين باغبانی با توجه به شرایط آب و هوایی آن منطقه است.

کلمات کلیدی: پارک، تفریحگاه، دیدگاه کاربران، گیاه

مقدمه

گسترش شهرها و افزایش تراکم ساختمان‌ها و جمعیت شهری موجب از بین رفتن باغات و حاشیه‌های سبز در شهرهای قدیمی شده (رستم خانی و لقایی، ۱۳۸۳) که این امر نیاز به بازسازی فضاهای سبز قدیم و ایجاد فضای سبز جدید دارد. بنابراین توجه به فضاهای سبز شهری به موازات رشد و توسعه شهرها و افزایش آلاینده‌های زیست محیطی از ضروریات زندگی در شهرها می‌باشد. فضای سبز شهری و پارک‌ها تاثیر فراوانی بر کیفیت محیط زیست شهری و خواسته‌های رفاهی و خدماتی شهروندان و تبدیل شدن محیط شهری به مکانی قابل زیست ساکنان دارد (ابراهیم زاده و حاتمی، ۱۳۹۳).

به طور عموم همه عرصه‌های طبیعی یا مصنوعی که از گیاهان پوشیده شده باشد فضای سبز محسوب می‌شوند. اما به مفهوم خاص و امروزی پوشش گیاهی شهرها و مراکز جمعیت انسانی را شامل می‌شود. و همچنین قسمتی از فضای سبز که در محدوده شهرها طراحی و ایجاد گردد را نیز فضای سبز شهری گویند (ایران‌نژاد پاریزی و تجملیان، ۱۳۹۰).

مسئله پوشش گیاهی یکی از اجزای مهم یک فضای سبز شهری است که حذف این مورد فضای سبز شهری را بی‌مفهوم می‌کند، که (رستم خانی و لقایی، ۱۳۸۳) به طور خلاصه تأثیرات گیاهان و پوشش گیاهی در فضای سبز شهری را این گونه بیان کرده‌اند: پاکسازی و کنترل آلودگی هوا، کنترل آلودگی صدا، کنترل انعکاس نور، کنترل فرسایش خاک و تثبیت آن، کنترل تابش نور خورشید و درجه حرارت، کنترل باد یا جریان هوا کنترل رطوبت هوا، بارندگی، یخبندان، تقسیم فضا، ایجاد حفاظ، ایجاد حریم و محوطه‌های خصوصی، عناصر منظر سازی، ساختار فضایی، کنترل عبور و مرور و ارزش زیبایی و زیباسازی گیاهان. در این تحقیق به این سوالات پاسخ داده می‌شود:

آیا ارتباطی بین سن افراد و ترجیح نوع پوشش گیاهی فضاهای سبز مورد مطالعه وجود دارد؟

آیا ارتباطی بین شغل افراد و ترجیح نوع پوشش گیاهی فضاهای سبز مورد مطالعه وجود دارد؟

مواد و روش‌ها

این تحقیق در باره‌ی فضای سبز شهری شهر کابل که پایتخت کشور افغانستان به حساب می‌آید، صورت گرفته است که از لحاظ موقعیت جغرافیایی دارای اهمیت زیادی می‌باشد. به طوری که به یکی از بزرگترین و پر جمعیت‌ترین شهرهای این کشور تبدیل شده است (زیاری و همکاران، ۱۳۹۵). به دلیل جنگ‌های بی‌شمار در این شهر و حومه آن فضاهای سبز شهری تخریب و یا به مکان‌های بدون استفاده مفید، تبدیل شده است. اما در عین حال بعد از پایان این جنگ‌ها بسیاری از این فضاهای سبز شهری باز سازی شده و فعلاً مورد استفاده کاربران قرار دارد.

مطالعه حاضر بر روی پنج فضای سبز مورد مطالعه یعنی پارک تپه پغمان، تفریحگاه قرغه، پارک حصه اول خیرخانه، باغ بابر و پارک دهبوری صورت گرفته است که در شهر کابل قرار دارد (شکل ۱).

شکل «۱» نقشه موقعیت مکانی فضاهای سبز مورد مطالعه

بعد از مطالعات اولیه از ۵ مکان عمومی فضای سبز شهری کابل بازدید و عکس برداری صورت گرفت. سپس اقدام به تهیه سوالات و پرسشنامه با توجه به بازدیدهای میدانی اولیه و مطالعات انجام شد. این پرسشنامه‌ها به صورت گزینه‌دار طراحی و به صورت تصادفی در چند روز مختلف در بین افراد عادی استفاده کننده فضای سبز توزیع گردید. در انتها نتایج پرسشنامه‌ها را تجزیه، تحلیل و دسته بندی کرده و داده‌های بدست آمده با استفاده از نرم افزار آماری SPSS از طریق آزمون جدول توافقی Cross tabs مورد تحلیل و بررسی قرار گرفتند.

نتایج و بحث

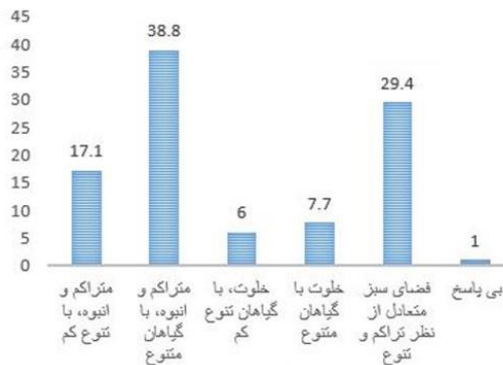
در این تحقیق تعداد ۲۹۹ نفر به سوالات پاسخ گفته‌اند، به طوری که ۵۵ درصد آن را آقایان و بقیه را خانم‌ها تشکیل می‌دادند. سن پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه در این تحقیق در محدوده سنی ۱۷ سال (کمتر از ۲۰) تا ۶۴ سال

(۵۰ به بالا) قرار داشت. که میانگین سنی آنان حدود ۲۷ سال بود. و از میان گروه‌های شغلی بیشترین درصد فراوانی را شغل آزاد با ۳۱/۱ درصد، به خود اختصاص داد.

با توجه به نمودار ۱، در مورد ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی، ۳۸.۸ درصد کاربران پوشش گیاهی متراکم و انبوه، با گیاهان متنوع را ترجیح می‌دهند که بیشترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند، و کمترین درصدی را که کاربران در مورد پوشش گیاهی به آن نظر داده‌اند، پوشش گیاهی خلوت، با گیاهان تنوع کم است که ۶ درصد می‌باشد.

نمودار «۱» توزیع فراوانی پاسخ دهندگان به ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی

سن

بر اساس نتایج آورده شده در جدول ۱ میزان Chi-Square بدست آمده از مقایسه فراوانی های پنج گروه سنی با پنج گزینه متغیر ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی در مجموعه، برابر با ۱۹/۵۳ می‌باشد، که این میزان به لحاظ آماری معنی دار نمی‌باشد (p=۰/۲۴۲). بنابراین بین گروه‌های مختلف سنی افراد مورد مطالعه و نظرات آنان نسبت به ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی در فضاهای سبز، تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. بنابراین علایق و سلیقه‌های گروه‌های مختلف سنی نسبت به ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی، با یکدیگر تفاوتی ندارد.

جدول «۱» نتایج حاصل از آزمون جدول توافقی Cross tabs به منظور مقایسه بین سن افراد و نظرات آنان نسبت به ویژگی‌های فضاهای سبز مورد مطالعه در مورد ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی بین سن افراد و متغیرهای مورد نظر

متغیر	گروه سنی (فراوانی افراد)					مجموع
	کمتر از ۲۰	۲۰-۲۹	۳۰-۳۹	۴۰-۴۹	۵۰ به بالا	
متراکم و انبوه، با تنوع کم	۱۳	۲۰	۷	۵	۵	۵۰
متراکم و انبوه، با گیاهان متنوع	۳۲	۶۴	۱۲	۷	۱	۱۱۶
خلوت، با گیاهان تنوع کم	۳	۱۰	۴	۱	۰	۱۸
خلوت با گیاهان متنوع	۱۰	۸	۱	۲	۱	۲۲
فضای سبز متعادل از نظر تراکم و تنوع	۲۵	۳۸	۱۱	۹	۵	۸۸
مجموع	۸۳	۱۴۰	۳۵	۲۴	۱۲	۲۹۴
Chi-Square						۱۹/۵۳
Asymp. Sig. یا مقدار p						۰/۲۴۲
df درجه آزادی						۱۶

شغل

بر اساس نتایج آورده شده در جدول ۲ میزان Chi-Square بدست آمده از مقایسه فراوانی‌های شش گروه شغلی با پنج گزینه ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی، برابر با ۲۴/۸۶ می‌باشد که این میزان به لحاظ آماری معنادار نمی‌باشد ($p=0/207$). بنابراین بین گروه‌های مختلف شغلی افراد مورد مطالعه و نظرات آنان نسبت به ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی در فضاهای سبز، تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. بنابراین علایق و سلیقه‌های گروه‌های مختلف شغلی نسبت به ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی، با یکدیگر تفاوتی ندارد. به طوری که افراد با شغل‌های مختلف می‌توانند نظرشان در مورد پوشش گیاهی فضاهای سبز مطالعه شده یکسان باشد یعنی افرادی که شغل مشابه دارند، نظر مشابه در ترجیح نوع پوشش گیاهی فضاهای سبز مورد مطالعه ندارند.

نتیجه گیری

به صورت کلی می‌توان نتیجه گرفت که در این تحقیق سن و شغل افراد در ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی فضای سبز شهری اثری نداشته است. در صورتی که طبق تحقیقاتی انجام گرفته قبلی نتایج به این گونه نبوده که شاید این موضوع بیشتر مربوط به فرهنگ و شرایط اجتماعی کاربران فضای سبز باشد. و همچنین می‌توان از این نتایج چنین استنباط کرد که انتخاب نوع پوشش‌های گیاهی به کار رفته در فضای سبز شهری بیشتر مربوط به متخصصین طراحی فضای سبز و نیز متخصصین اجرایی مثل باغبانان و مهندسی باغبانی با توجه شرایط آب و هوایی آن منطقه است. جدول «۲» نتایج حاصل از آزمون جدول توافقی Cross tabs به منظور مقایسه بین شغل افراد و نظرات آنان نسبت به ویژگی‌های ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی در فضاهای سبز شهری

شغل	گروه شغلی (فراوانی افراد)						متغیر	ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی در
	خانه دار	دانش آموز	کارمند دولت	شغل آزاد	دانشجو	بیکار		
۵۰	۳	۴	۱۹	۱۳	۱۰	۱	متراکم و انبوه، با تنوع کم	
۱۱۶	۶	۱۶	۲۶	۳۲	۳۳	۳	متراکم و انبوه، با گیاهان متنوع	
۱۷	۱	۰	۷	۵	۳	۱	خلوت، با گیاهان تنوع کم	
۲۳	۴	۲	۳	۱۲	۲	۰	خلوت با گیاهان متنوع	
۸۷	۸	۹	۲۰	۳۰	۱۷	۳	فضای سبز متعادل از نظر تراکم و تنوع	
۲۹۳	۲۲	۳۱	۷۵	۹۲	۶۵	۸	مجموع	
			۲۴/۸۶				Chi-Square	
			۰/۲۰۷				p مقدار یا Asymp. Sig.	
			۲۰				df درجه آزادی	

از آنجایی که فضاهای سبز مورد مطالعه بیشتر مکان‌های تاریخی و فرهنگی شهر به حساب می‌آیند و طبق گزارش حسینی و همکاران (۱۳۹۳) پوشش گیاهی به کار برده شده در چنین مکان‌هایی باید طبق شالوده طرح اولی آن‌ها باشد. همچنین شهر کابل به دلیل جمعیت زیاد و نیز منطقه کوهستانی و خشک آن و استفاده ساکنان آن از آب‌های زیرزمینی، دچار کمبود آب می‌باشد و با توجه به یافته‌های نخعی و همکاران (۱۳۹۵) باید از اصول خشک منظر سازی برای پوشش گیاهی باغ‌های تاریخی استفاده شود که این مطلب را بیان می‌کند که پوشش گیاهی انتخاب شده در فضای سبز شهر کابل با توجه به نیاز آبی آن انتخاب گردد.

با توجه به این که مقایسه بین شغل و سن افراد در مورد ترجیح نوع پوشش‌های گیاهی در فضاهای سبز، تفاوت معنی‌داری وجود نداشت، اما با توجه به نمودار ۱، کاربران بیشتر پوشش گیاهی متراکم را پسندیده‌اند. که این موضوع

را کافی و عسگرزاده (۱۳۸۶) نیز در تحقیق مشابه که در محوطه هشت دستگاه کرج صورت گرفته است، تایید نموده‌اند. و نیز بیان کرده‌اند که در طراحی‌های منظر از فرم‌های طبیعی گیاهان استفاده شود.

منابع

- ابراهیم زاده، ع. و حاتمی، د. ۱۳۹۳. تحلیلی بر عملکرد مدیریت فضای سبز شهری و بازده اجتماعی - توسعه‌ای آن در شهر ایذه. فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال چهارم، شماره ۱۳: ۳۱-۴۴.
- ایران‌نژاد پاریزی، م. و تجمیلیان، م. ۱۳۹۰. بوستان‌ها و فضای سبز شهری. انتشارات دانشگاه یزد.
- حسیبی، ع.، فلاح فرید، س. و لقایی، ح. ۱۳۹۳. ارایه اصول و راهکارهای باززنده سازی پارک‌ها در بافت‌های قدیمی شهر، با حفظ هویت تاریخی و فرهنگی (مطالعه موردی: پارک شهر واقع در محله سنگلج تهران). مجله علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره شانزدهم، شماره سه، پاییز ۹۳: ۱۳۷-۱۵۴.
- رستم خانی، پ. و لقایی، ح. ۱۳۸۳. اصول طراحی فضای سبز در محیط‌های مسکونی. مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، تهران.
- زیاری، ک.، حاتمی نژاد، ح. و جعفری، م. ۱۳۹۵. زنان، فضاهای عمومی و امنیت شهری، نمونه مورد مطالعه ناحیه ۳ شهر کابل (افغانستان). همایش بین‌المللی زنان و زندگی شهری، تهران، شهرداری تهران.
- کافی، م. و عسگرزاده، م. بررسی سلیقه‌های زیباشناسانه کاربران در انتخاب نوع گیاه و خصوصیات مربوط به آن به عنوان عنصر مهم در منظر. مجله باغ نظر، شماره دوم: ۳۶ - ۱۳۸۳.
- نخعی، ن.، انصاری، م. و زندیه، م. ۱۳۹۵. الگوی باززنده سازی منظر باغ‌های تاریخی ایرانی در مناطق گرم و خشک بر مبنای اصول خشک منظر سازی. مجله علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره هجدهم، ویژه نامه شماره ۳: ۲۹۱-۳۰۱.

A Comparison between the Age and Job of Individuals on the Preference of Plant Cover Types in Kabul-Afghanistan City's Green Spaces

Ewaz Ali Hussaini^{1*}, Hussain Zarei², Ahmad Abedi Sarvestani³

^{1*} Graduate Student of Science in Horticulture - Ornamental Plants, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan

² Associate Professor of Ornamental and Green Plants, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan

³ Associate Professor of Agricultural Extension and Education, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan

*Corresponding Author: Ewaz Ali Hussaini: Evazali_22@yahoo.com

Abstract

The present study investigates the urban green space of Kabul city, the capital of the Islamic Republic of Afghanistan, and compares the age and occupation of people with regard to the preferences of plant cover types in these areas. The green area was Parke Tape Paghman, Tafrihgahe Karaghah, Park Hesse Avale Khairkhanah, Baghe Babur and Parke Dehbouri. This research is of analytical type. After reviewing the theoretical basis related to the subject, a library method was used to collect the data between the visitors of the park. The questionnaires were prepared and distributed and then the results were analyzed using spss analysis software. Became the results of the comparison between age variables and occupation of people with the preferred vegetation cover type variable in the studied green area showed that there was no significant relationship between the variables. Therefore, in this research, the age and occupation of individuals did not affect the type of vegetation cover of urban green spaces. If the results of the previous research were not as follows, this may be more related to the culture and environment of the users of green space. It can also be deduced from these results that the choice of plant vegetation cover used in urban green spaces is more related to green space designers and also executive practitioners such as gardeners and horticultural engineers and climatic conditions of the area.

Keywords: Park, Resort, User's perspective, Plant.